

ВІДГУК

офіційного опонента

професорки кафедри менеджменту факультету менеджменту, логістики та туризму Національного транспортного Університету, доктора економічних наук,

професора **КОВАЛЕНКО Наталії Василівни**

на дисертацію **ПОРТНОГО Євгена Володимировича**

на тему: «Формування організаційно – економічного механізму інноваційної діяльності аграрних підприємств»

подану до захисту у разову спеціалізовану вчену раду на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка»

з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Актуальність теми дисертаційного дослідження та зв'язок із науковими програмами, планами, темами. В умовах поглиблення глобалізаційних процесів, нестабільності світової економіки та зростання конкуренції на аграрних ринках формування дієвого організаційно – економічного механізму інноваційної діяльності аграрних підприємств стає ключовим чинником їхнього стратегічного розвитку. Сучасні виклики, пов'язані з кліматичними змінами, геополітичною нестабільністю, посиленням продовольчої безпеки, цифровізацією та інтеграцією у міжнародні торговельні системи, зумовлюють необхідність переосмислення підходів до управління інноваціями.

Традиційні методи господарювання, орієнтовані переважно на екстенсивне використання ресурсів, вже не забезпечують належного рівня конкурентоспроможності, фінансової стійкості та інвестиційної привабливості аграрних підприємств. Водночас, інноваційні рішення – у сфері технологій точного землеробства, біотехнологій, «зелених» технологій, енергоефективних та ресурсозберігаючих рішень – дозволяють підвищити продуктивність, оптимізувати витрати, знизити виробничі ризики та адаптуватися до змін зовнішнього середовища.

Проте впровадження інновацій в аграрному секторі України супроводжується низкою проблем: недостатньою координацією між науковою та виробничою сферами, обмеженістю фінансових ресурсів, фрагментарністю державної підтримки, нерозвиненістю інноваційної інфраструктури, а також відсутністю комплексних моделей управління, які б враховували галузеву

специфіку та ризики. Це актуалізує потребу в науковому обґрунтуванні та розробці організаційно–економічного механізму інноваційної діяльності, який забезпечить ефективну взаємодію ресурсного, фінансового, технологічного та управлінського потенціалів аграрних підприємств.

Формування такого механізму сприятиме створенню синергетичного ефекту від поєднання інноваційних, виробничих та логістичних процесів, дозволить підвищити гнучкість і адаптивність аграрних підприємств до зовнішніх викликів, посилити їхню інноваційну та інвестиційну активність, а також зміцнити позиції на внутрішньому та міжнародному аграрних ринках.

Актуальність представленої роботи підтверджується також тим, що вона виконувалася у відповідності з основними напрямками наукових досліджень Міжрегіональної Академії управління персоналом за темою: «Удосконалення управління бізнес–процесами на підприємствах» (номер державної реєстрації – 0121U000270) в межах якої здобувачем удосконалено організаційно-економічний механізм інноваційної діяльності аграрних підприємств, який структурований та охоплює послідовну систему функціональних блоків, які забезпечують цілісний цикл управління інноваціями – від постановки стратегічних цілей до реалізації інноваційних рішень, і включає уточнення методологічних основ (мета, функції, принципи, методи, ресурсне забезпечення), формування стратегії інноваційного розвитку та механізмів масштабування, ефективність і результативність в умовах мінливого середовища).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість наукових положень підтверджується проведенням автором аналізом наукових праць вітчизняних та зарубіжних учених, логікою та чітко поставленими завданнями, опрацюванням статистичних, аналітичних та нормативно-правових матеріалів.

Оцінюючи зміст дисертації, доцільно відмітити, що одержані в процесі здійснення дослідження наукові результати є обґрунтованими, а їх наукова новизна є достовірною відповідно до представлених у роботі доказів, створених за допомогою загальнонаукових та статистичних принципів, методів наукового

абстрагування, синтезу, групування, порівняння та наочного відображення емпіричних даних, формалізації та економічного моделювання, комплексного аналізу.

Дисертація, виконана Портним Євгеном Володимировичем, є завершеним науковим дослідженням, в якому представлено авторський підхід до формування організаційно – економічного механізму інноваційної діяльності аграрних підприємств, який структурований та охоплює послідовну систему функціональних блоків, що забезпечують цілісний цикл управління інноваціями – від постановки стратегічних цілей до реалізації інноваційних рішень. Сформульовані в дисертації наукові положення, висновки та пропозиції належать особисто автору.

У цілому структура і зміст дисертації свідчать про комплексний характер проведеного здобувачем дослідження. Робота насичена статистичним матеріалом, що значно полегшує сприйняття аналітичних досліджень та висновків. Таблиці та рисунки легко сприймаються, не перевантажені умовними позначеннями. Висновки, наведені в дисертації, відображають глибину досліджуваної проблеми, логічно побудовані та мають аналітичне підґрунтя.

Матеріали дисертації були предметом розгляду і дискусій на науково-практичних конференціях і семінарах, в тому числі й міжнародних.

Достовірність, наукова новизна і практичне значення результатів дослідження. Ознайомлення з дисертацією Портного Євгена Володимировича дає всі підстави стверджувати про достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, що в ній містяться. Зміст дисертації охоплює ключові аспекти теми. Отримані результати підтверджуються широким використанням публікацій вітчизняних і зарубіжних авторів за темою дослідження, аналізом нормативно-правової бази та статистичних даних.

У процесі проведення дисертаційного дослідження використано законодавчі і нормативні акти України, офіційні статистичні міжнародні та вітчизняні матеріали, результати незалежних економічних досліджень, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених з відповідної тематики, матеріали міжнародних,

всеукраїнських науково-практичних конференцій, симпозіумів і семінарів, результати власних досліджень автора. Результати дисертації відповідають визначеній меті.

Характеризуючи дисертацію Портного Євгена Володимировича слід зазначити, що основні її наукові положення викладено переконливо і логічно, висновки та рекомендації ґрунтуються на результатах власних досліджень здобувача.

Достовірність практичних розробок автора підтверджується відповідними довідками. Враховуючи це, зроблено висновок, що одержані результати дослідження є достовірними.

Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні й розробленні методичних, теоретичних положень та практичних рекомендацій, які в сукупності вирішують важливе наукове завдання, зокрема:

удосконалено:

- дефініція поняття «інновація», яке розглядається як інструмент сталого й безпечного розвитку, що включає інтеграцію технологій цифровізації та механізмів управління загрозами, при цьому зміст структуровано за шістьма смисловими групами – технологічною, організаційною, економічною, управлінською, безпековою та цифровою, серед яких особлива увага приділяється цифровізаційно – безпековим технологіям як ключовому чиннику забезпечення стійкості та адаптивності інноваційного процесу в умовах сучасної трансформації;

- стратегію інноваційної діяльності агропідприємства відповідно до рівня його адаптації – це система альтернативних управлінських рішень, яка формується на основі поєднання інтегрального показника інноваційної трансформації та рівня адаптивності агропідприємства, і визначає характер інноваційної поведінки (від опортуністичної до активної наступальної) залежно від здатності аграрного підприємства ефективно реагувати на зміни зовнішнього середовища та внутрішні ресурси інноваційного розвитку, чим суттєво відрізняється від традиційних підходів, що зазвичай базуються лише на оцінці інноваційного потенціалу без урахування адаптивної спроможності до впровадження змін;

набули подальшого розвитку:

– наукові підходи до теорії інновацій, які, на відміну від існуючих, враховують не лише класичні положення щодо типології, економіки НДДКР, інноваційних моделей та дифузій, а й сучасні аспекти цифровізації, інформатизації, безпекових інновацій, трансферу технологій, інноваційної політики держави, інноваційної орієнтованості аграрного підприємства та процесів прийняття і комерціалізації інновацій, що дозволяє комплексно охопити всі етапи інноваційного перетворення (трансформації) у виробничому середовищі.

– методичні підходи до генерування моделей інноваційної діяльності аграрних підприємств, які на відміну від існуючих, представлено у вигляді системи є багатоаспектними, охоплюють ситуаційний, соціальний, процесний, інституційний, цифровізаційний і безпековий виміри, що дозволяє формувати адаптивні, технологічно динамічні та безпеково орієнтовані рішення з урахуванням сучасних викликів цифрової трансформації та глобальної нестабільності.

Робота насичена статистичним матеріалом, що у поєднанні із теоретичними аспектами проблеми дозволяє сформувати цілісне уявлення про предмет дослідження. Висновки, сформульовані у дисертації є логічно побудованими та мають аналітичне підґрунтя, а також локанічно викладені в дослідженні.

Практичне значення й впровадження результатів дослідження полягає у формуванні організаційно-економічного механізму інноваційної діяльності аграрних підприємств.

Зокрема, у ТОВ «ВОЛОЧИСК-АГРО» використано розробки дисертанта - запроваджено інтегральний індикатор адаптивності інноваційної трансформації аграрного підприємства, який розглядається як багатовимірною узагальнена кількісна характеристика та формується на основі системного аналізу ключових факторів адаптаційного потенціалу (довідка від 17.12.2024 р. № 285).

ТОВ «ЖИТНИЦЯ ПОДІЛЛЯ» використано розробки дисертанта - запроваджено методичні підходи до генерування моделей інноваційної діяльності аграрних підприємств, які представлено у вигляді системи та охоплюють ситуаційний, соціальний, процесний, інституційний, цифровізаційний і безпековий

виміри, що дозволяє формувати адаптивні, технологічно динамічні та безпеково орієнтовані рішення з урахуванням сучасних викликів цифрової трансформації та глобальної нестабільності (довідка від 24.02.2025 р. № 537/25).

Удосконалено організаційно-економічного механізму інноваційної діяльності аграрних підприємств, який оснований на підходах до генерування моделей інноваційної діяльності аграрних підприємств, впроваджено в навчальний процес закладів вищої освіти, зокрема їх використано у підготовці теоретико-методичного забезпечення, у розробці робочих навчальних програм та силабусів відповідних дисциплін Міжрегіональної Академії управління персоналом (включені кафедрою управління бізнесу у вигляді змістовних блоків до дисципліни «Інноваційний менеджмент» та до дисципліни «Управління інноваціями») та виконане відповідно до наукової теми НДР Міжрегіональної Академії управління персоналом «Удосконалення управління бізнес-процесами на підприємствах» (номер державної реєстрації 0121U000270) (довідка від 09.01.2025 р. № 6/1).

Основний зміст роботи. Зміст дисертації Портного Євгена Володимировича відповідає меті та завданням дослідження. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел до кожного розділу та додатків. Зміст роботи викладено стисло, структуровано, логічно, аргументовано.

У вступі дисертації обґрунтовано актуальність теми, визначено мету та завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, сформульовано практичне і теоретичне значення основних положень дисертації, її наукову новизну та апробацію.

Перший розділ дисертації присвячено поглибленому аналізу наукової літератури та теоретико-методичних основ інноваційної діяльності підприємств економічної системи.

Зокрема, у першому розділі розглянуто теорії інновацій економічної системи в умовах цифрової трансформації, а саме: структуровано наукові питання теорії інновацій, розроблених на методичному рівні в період з 1960 до 2024 роки, систематизовано визначення категорії «інновація», структуровано використання

різних підходів до визначення інновації у межах предметних областей та розглянуто дефініції, які дотичні до поняття “інновації”.

Автором досліджено генерування моделей інноваційної діяльності аграрних підприємств за рахунок різних підходів. Підходи до генерування моделей інноваційної діяльності аграрних підприємств, застосування системного підходу до інноваційної діяльності аграрного підприємства, проведення системного аналізу управління інноваційним розвитком підприємства, класифікація інформаційного забезпечення інноваційної діяльності в цифровій трансформації, структура цілей організації НДДКР.

Також автором розглянуто значення, функції, принципи та основні елементи організаційно-економічного механізму інноваційної діяльності аграрних підприємств, а саме: класифікація видів механізмів, структурно-функціональна модель реалізації організаційно – економічного механізму діяльності, дія організаційно – економічного механізму інноваційної діяльності аграрних підприємств.

У другому розділі автор проаналізував зарубіжного досвіду інноваційних досліджень та розробок: рейтинг країн у Глобальному індексі інновацій в 2024 році, інноваційні результати у Швейцарії, загальна кількість заявок на промисловий дизайн, патент, торгові марки, корисні моделі в усьому світі, заяви від резидентів та нерезидентів на промисловий дизайн, патент, торгова марка, корисна модель в усьому світі, найбільша кількість заявок на патент за країнами, глобальні корпоративні інвестори в дослідження та розробки зі Швейцарії.

Автором проведена оцінка вплив цифрової трансформації на інноваційну діяльність аграрних підприємств та оцінка фінансування інноваційної діяльності досліджуваних аграрних підприємств, а саме: аналіз державної підтримки сільськогосподарських підприємств, аналіз державної підтримки регіональних сільськогосподарських підприємств, аналіз діяльності аграрних підприємств, аналіз персоналу аграрних підприємств, аналіз фінансової діяльності аграрних підприємств, аналіз використання інвестицій, залежність між індексом інновацій і індексом діяльності, інвестицій та продуктивності праці

У третьому розділі дисертації розроблено організаційно – економічного

механізму інноваційної діяльності аграрних підприємств, оптимізовано стратегічне планування інноваційної діяльності аграрних підприємств, а саме: систему індикаторів оцінки адаптивності інноваційної діяльності агропідприємств, матриця альтернативних варіантів інноваційних стратегій аграрного підприємства, концептуальна модель формування і вибору стратегічного напрямку інноваційної діяльності агропідприємства, оцінка адаптивності аграрних підприємств до інноваційної трансформації у 2024–2027 рр., рекомендовані стратегії інноваційної діяльності агропідприємств, стратегічні зміни та напрямки розвитку інноваційної діяльності аграрних підприємств.

Сформовано методику комплексної оцінки економічної ефективності впровадження організаційно – економічного механізму інноваційної діяльності аграрних підприємств.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності.

Дисертація та представлені наукові праці, де висвітлено основні наукові результати дисертаційного дослідження, не містять порушень академічної доброчесності, зокрема академічного плагіату, фабрикації, а також фальсифікації.

Дисертація оформлена відповідно до вимог, визначених наказом Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації». Дисертація написана державною мовою, її притаманний як науковий, так і літературний стиль викладення матеріалу. Безпосередньо текстова частина дисертації переважно позбавлена граматичних і орфографічних помилок, технічних недоліків. Таким чином, базові положення, висновки, пропозиції та рекомендації дисертації в цілому характеризуються завершеністю, послідовністю і аргументованістю.

Повнота викладу основних результатів в опублікованих працях.

Базові наукові положення та результати дисертації відображені в 9 наукових працях: 3 статті в наукометричній базі Scopus, 2 статті в наукових фахових виданнях України, 4 тез доповідей за матеріалами конференцій. Загальний обсяг публікацій складає 2,6 друк. арк. Власні здобутки висвітлено у 2,1 друк. арк.

Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 230 сторінок. Робота містить 31 таблицю, 38 рисунків, 4 додатки на 5 сторінках, список використаних джерел - 162 найменувань.

Таким чином, основні наукові положення, методичні розробки та результати, одержані у процесі дослідження, доповідалися й отримали схвальні відгуки на конференція.

Дискусійні положення та зауваження. Оцінюючи в цілому позитивно дисертацію Портного Євгена Володимировича, яка виконана на достатньо високому науковому рівні, слід висловити деякі зауваження, які відносяться до дискусійних питань та побажань:

1. У підпункті 1.1 «Теорія інновацій економічної системи в умовах цифрової трансформації» доцільним було б більш чітко розмежування понять «інновація», «новація» та «нововведення», оскільки в тексті ці категорії вживаються паралельно без належного термінологічного уточнення, що може створювати неоднозначність у сприйнятті базових теоретичних положень.

2. У підпункті 2.1 «Аналіз зарубіжного досвіду інноваційних досліджень та розробок» автор обґрунтовано подає огляд практик різних країн, проте доцільним виглядає акцентування уваги на тих інструментах і моделях, які можуть бути адаптовані в умовах України з урахуванням чинних інституційних, ресурсних та нормативно-правових обмежень.

3. У підпункті 2.3 «Оцінка фінансування інноваційної діяльності досліджуваних аграрних підприємств» наведено динамічні дані щодо обсягів фінансування, проте бракує аналітичного пояснення їхнього зв'язку з фактичною результативністю інновацій. Такий зв'язок дозволив би більш повно оцінити ефективність витрат та релевантність управлінських рішень.

4. У підпункті 3.3 «Методика комплексної оцінки економічної ефективності впровадження організаційно-економічного механізму» запропонований автором інтегральний індикатор адаптивності є методично цікавим, проте його

багатокомпонентна структура потребує додаткового обґрунтування, зокрема щодо вибору вагових коефіцієнтів та способів інтерпретації отриманих результатів.

5. У тексті дисертації зустрічаються поодинокі технічні недоліки – пунктуаційні та стилістичні, які не впливають на загальний рівень виконання дослідження, однак підвищили б загальний рівень академічної якості оформлення для досягнення текстової цілісності.

Вказані дискусійні положення та побажання відображають власну наукову позицію офіційного опонента і не знижують загальної позитивної оцінки роботи.

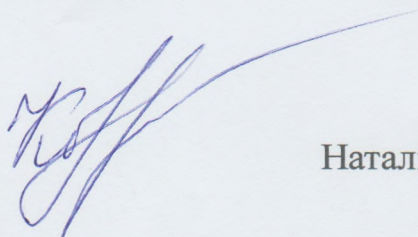
Загальний висновок

Дисертація Портного Євгена Володимировича на тему: «Формування організаційно – економічного механізму інноваційної діяльності аграрних підприємств» є цілісною завершеною, самостійно виконаною науковою працею, яка має вагому наукову новизну, значний науковий та практичний інтерес та вирішує важливе наукове завдання щодо обґрунтування теоретичних і методичних положень інноваційної діяльності аграрних підприємств. Зважаючи на актуальність вирішених в дисертації завдань, отриманих наукових висновків, теоретично обґрунтованих принципових наукових положень, використаних сучасних методів наукових досліджень та підтвердженої практичної значимості можна стверджувати, що дисертація відповідає галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 283 від 03.04.2019 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету

Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), а її автор – Портной Євген Володимирович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент:

Професор кафедри менеджменту
Факультету менеджменту,
логістики та туризму
Національного транспортного
Університету
доктор економічних наук,
професор

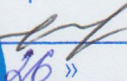


Наталія КОВАЛЕНКО



ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ

Учений секретар Національного
транспортного університету

 Олександр ІВАНУШКО
26 » 08 2025 р.